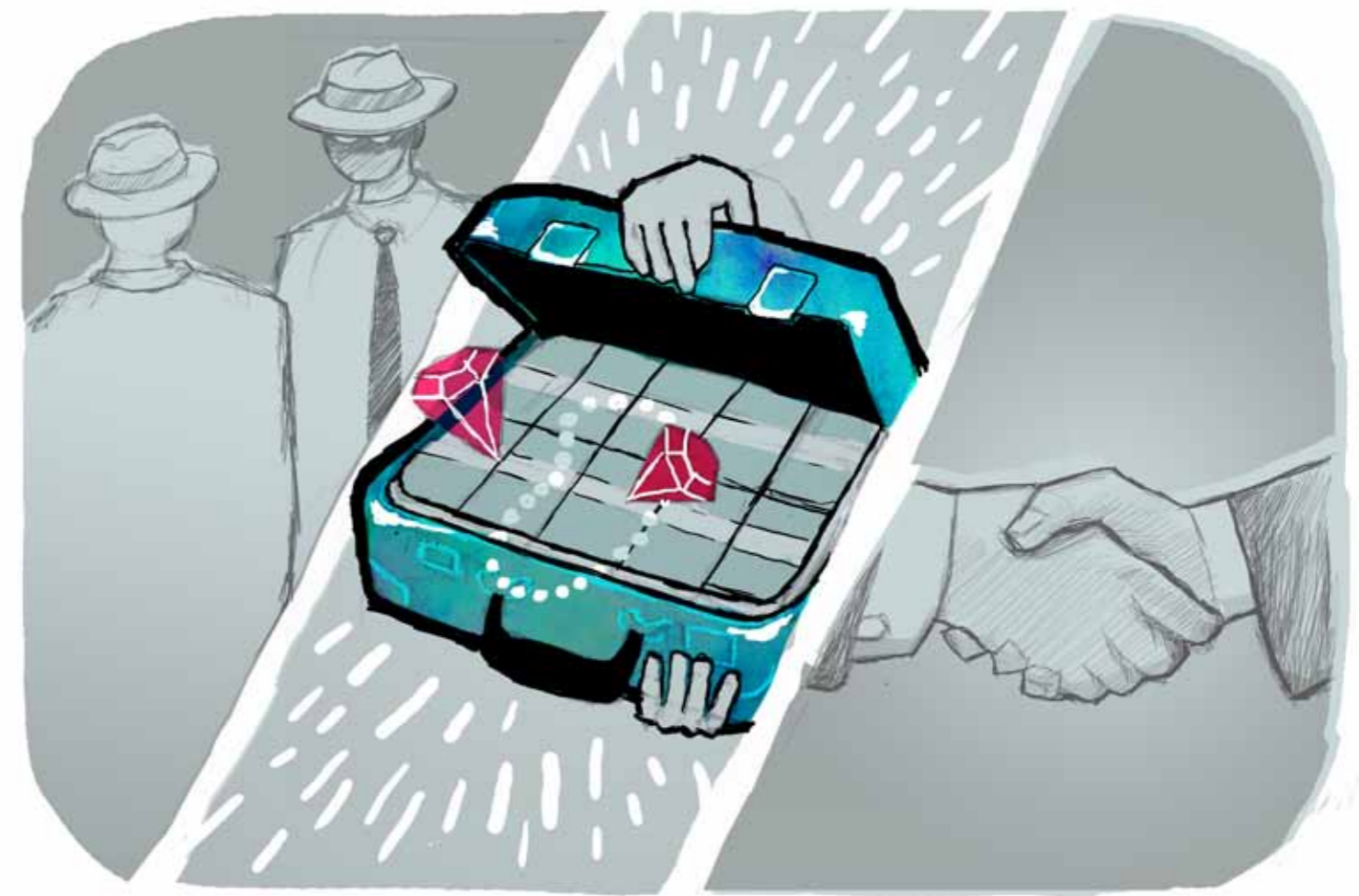

RÖTÖSHERRAT KIUKKIIN!

TEKSTI VERA MIETTINEN
KUVITUS ESA-PEKKA NIEMI

MAAN TAPA. SUOMALAINEN
KORRUPTIO ON HYVÄ KAVERI
-VERKOSTOJA, KAAVOISTA
TISKIN ALLA SOPIMISTA,
ALIHINTAISIA URAKOITA JA
KOHTUUTTOMIA ETUJA.
MIKSI KORRUPTIOTA TUTKII
VAIN YKSI POLIISI?

Mennään tuonne ylös. Rikoskomisario Juuso Oilinki lähtee kävelemään Vantaalla sijaitsevan Keskusrikospoliisin aulasta toiseen kerrokseen, kohti neuvotteluhuonetta. Hänen työhuoneeseensa ei ole ulkopuolisilla asiaa, eikä siellä kuulemma edes mahtuisi istumaan – niin täynnä huone on paperipinoja. Aineistoa riittää, koska Oilingin pöydälle päätyvät lähes kaikki Suomessa annetut korruption liittyvät yleisvihjeet.

– Muun muassa vihjeitä korruptioepäilyistä, jotka liittyvät miljoonien eurojen julkisiin hankintoihin, Oilinki kertoo.

Tämän miehen korruptionvastainen työ tunnetaan Suomessa. Joissain kunnissa ja yrityksissä rikoskomisariota kutsutaan taistelijaksi. Yksinäiseksi sankariksi, joka etsii keinoja korruptiontorjuntaan.

Eikä nimitys ehkä edes ole kovin kaukana todellisuudesta: Poliisihallituksen määräämään korruptiontorjunnan yksikköön kuuluu käytännössä yksi henkilö, rikoskomisario Juuso Oilinki.

Lähes yksin hän selvittää korruption ja sen torjuntaan liittyviä ongelmia poliisin näkökulmasta.

POLIISIN ARVIO on synkkä: yli 90 prosenttia korruptiotapauksista jää ilmoittamatta.

Jos niitä lähettäisiin etsimään, asian-
tuntijoiden mukaan varsinkin julkisia han-
kintoja, rakentamista ja kaavoitusasioita
kannattaisi penkoa.

Vaikka korruptiotapauksissakin esitut-
kinta kuuluu poliisilaitoksille, Juuso Oilingin
pöydälle Keskusrikospoliisiin
päätyy asiakirjoja jo tutkittavana
olevista tapauksista. Niis-
sä käsitellään muun mu-
assa kunnallispolitiikkaan
liittyvää päätöksentekoa tai ra-
kennusala.

– Olemme esimer-
kiksi selvittäneet ta-
pausta, jossa viisi yri-
tystä osallistui kunnan
järjestämään hankintakilpailuun.
Neljällä yrityksellä hinta
oli miljoonan ja 1,7 miljoon-
nan euron välillä. Yksi firma
tarjosi työtä viidelläsadallatu-
hannella eurolla – ja voitti kilpailun.

– Halvin valittiin, vaikka yrityksen ja
kunnan on täytynyt tietää, ettei urakkaa
voi tehdä noin pienellä rahamäärällä. Nyt
selvitämme, onko kunnan sisällä linkkiä,
joka viittaa virkarikokseen valinnassa.

Rikoskomisario huokaa. Tällaisia tapa-

”Meillä on ollut
vain harvoin ristiriitaisia
tilanteita. Viiden vuoden
aikana vain yksi tapaus,
jossa hallinto ei
huomannut rahan
väärinkäyttöä.”

KUUSAMON KAUPUNGINHALLITUKSEN
PUHEENJOHTAJA
TUOMO HÄNNINEN

uksia tulee poliisin tietoon varsin usein.

– Suomessa ei tunnisteta riskejä, ja sen
vuoksi korruptio on saanut vuosikymme-
nien aikana hiljaisen hyväksynnän.

Kuntien lisäksi yritykset ovat piilorikol-
lisuuden verkossa.

– On selvää, että suomalaiset
yritykset lahjovat usein venä-
läisiä päästäkseen heidän
markkinoilleen.

Jos Oilingilta kysy-
tään, suomalaiseen
korruption liittyvät
suurimmat ongelmat
ovat kuitenkin tässä:
– Päätöksentekoon
liittyvät väärinkäy-
tökset ja epäsuora
vaikuttaminen. Li-
säksi vähäinen tietoi-
suus ja hallituksen ha-
luttomuus panostaa kor-
ruption torjuntaan.

LISTA ON VAIKUTTAVAA LUETTAVAA:
1., 2., 4., 6., 5., 1., 1., 2., 1., 1.

Nämä ovat Suomen sijoituksia maailman
vähiten korruptoituneiden maiden listalla
kymmenen viime vuoden aikana.

– Mielestäni on hölmöä ajatella, että Suo-
messä ei olisi korruptiota, koska sitä ei ole

Korruption keski-ikäiset kasvot

Tunnistusrivi. Ulkonäön tai käyttäytymisen perusteella on hankala arvioida, kuka olisi valmis laittamaan omaan pussiinsa vaikkapa kunnan rahoja.

Poliisin tietoja tarkasteltaessa epäeettisesti ja korruptoituneesti toimineet ovat kuntasektorilla usein ihmisiä, jotka kuuluvat poliittisiin piireihin ja joilla on läheinen sidos elinkeinotoimintaan ja kuntien päätöksentekoon.

– Tittelillä ei ole merkitystä. Yleensä he ovat vahvoja persoonia, joiden sanaan on vaikea vastata kielteisesti, rikoskomisario **Juuso Oilinki** kertoo.

Anna Leppäsen ja **Vesa Muttilaisen** tutkimus korruptiorikollisuudesta (Poliisiammattikorkeakoulu, 2012) kertoo, että kaksi kolmesta korruptioepäilystä on miehiä. He ovat yleensä keski-ikäisiä ja alempia toimihenkilöitä. Lahjusrikoksissa epäillyt ovat useammin ylempiä toimihenkilöitä.

koskaan edes etsitty, Juuso Oilinki sanoo.

– Rakenteellinen korruptio on se todellinen ongelma, eikä se näy korruptiotutkimuksessa lainkaan.

Korruptiolistausten epätarkkuuden myöntää **Erkki Laukkanenkin**. Hän on listauksia tekevän Transparency International -järjestön Suomen osaston puheenjohtaja.

– Suomen hyvä sijoitus listauksessa perustuu vain poliisiin, oikeuslaitoksen, armeijan ja koulutusjärjestelmän kokonaisuuteen, Laukkanen kertoo.

Korruptiolla tarkoitetaan valta-aseman väärinkäyttämistä henkilökohtaisen edun saavuttamiseksi. Suomelle tyypillinen rakenteellinen korruptio taas tarkoittaa esimerkiksi virkamiesten kohtuuttomia etuja, päätöksentekoon liittyvää suosimista, julkisen edun korvautumista yksityisellä edulla ja epäeettistä toimintaa.

Sellisestä korruptiosta tihkuu tietoja muualta kuin kansainvälisistä tutkimuksista.

Kun Vihreä Lanka -lehti teki viime vuonna kyselyn kunnanvaltuutetuille, yli kolmannes vastaajista oli sitä mieltä, että epäeettiset hyvä veli -verkot vaikuttavat kunnan päätöksentekoon.

Ja kun Transparency International kysyi tänä vuonna suomalaisilta, uskovatko he

Hei,

Suomen tulisi vakavasti harkita korruptiotyöhön omaa yksikköä, joka kehittäisi konkreettisia torjuntakeinoja kaikilla yhteiskunnan sektoreilla.

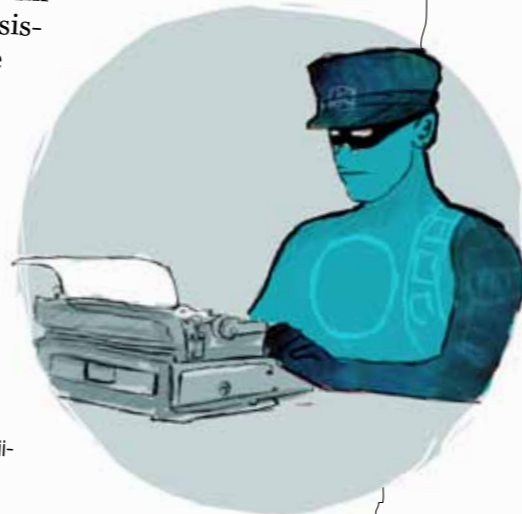
Lisäksi valtiossa, kunnissa ja yrityksissä pitäisi panostaa korruptiotietoisuuden lisäämiseen ja korruption tunnistamiseen – esimerkiksi kouluttamalla sisäisen tarkastuksen henkilökuntaa. Myös ilmiantojärjestelmä vaatii panostusta.

Jotta korruptio tulisi esiin, olisi äärimmäisen tärkeää, että väärinkäytöksiä ilmoittaminen olisi kansalaisille helppoa. Ja koska ilmiantamista omalla nimellä pelätään, myös lähdesuojaa pitäisi parantaa.

Listaa voisi jatkaa pidempäänkin. Näillä, ja jokaisen tahon panoksella, päästäisiin kuitenkin jo hyvin pitkälle.

YSTÄVÄLLISIN TERVEISIN
RIKOSKOMISARIO JUUSO OILINKI.

► Lähteet: hilma.fi, julkinenhanhinta.fi, Keskusrikospoliisi, kunnat.net, kaks.fi.

korruption lisääntyneen kahden viime vuoden aikana, 44 prosenttia vastasi kyllä.

120 MILJARDIA EUROA. Sen verran Euroopan unionin budjetista valuu kansainvälisten laskelmien mukaan vuosittain korruptioon.

– Suurimmat vuotokohdat ovat julkiset hankinnat sekä laittomat rahavirrat, eli kun raha on laittomasti ansaittu, käytetty tai siirretty tililtä toiselle, Transparency Suomen Erkki Laukkanen sanoo.

Sitä, kuinka suuri osuus miljardeista Suomessa valuu korruptioon, ei ole tutkittu. Vuotokohdat ovat kuitenkin samat.

– Kun julkisissa hankkeissa suositaan jotakin yritystä, on olemassa riski, että hommat tehdään huomattavasti suuremmilla rahasummilla kuin todellisuudessa olisi tarvetta, Oilinki sanoo.

Lisäksi korruptio näkyy muun muassa maan kilpailukyvyssä.

– Menot kasvavat, kun toiminta ei ole tervettä. On sitten kyse palveluista, tuotteista tai rakennusurakoista, korruptiosta seuraa huonolaatuisia mutta kalliita tuotteita.

– Tämä heijastuu suoraan valtion ja kuntien kustannusten kasvuun – ja sitä kautta kansalaisten maksettavaksi tulevan veron määrään.

Luulisi, että tällaiseen korruptioon tahdottaisiin puuttua.

MISSÄ ON ONGELMISTA PAHIN? Se, johon pitäisi ensimmäiseksi puuttua?

Oilingin sormi osoittaa julkista sektoria. – Vähintäänkin epäeettistä toimintaa on päivittäin siellä, missä julkinen sektori kohtaa yksityisen palveluntarjoajan, Oilinki toteaa.

Poliisin arvio on, että rakenteellista tai päätöksentekoon liittyvää korruptiota on lähes kaikissa kunnissa. Vaikka verkostot sinänsä eivät ole laittomia, niiden toimintaan liittyy ongelmia. Kunnallisalan kehittämissäätiön asiamies **Antti Mykkänen** osaa kertoa, miksi.

– Hyvä veli -verkot luovat olosuhteita, joista on helppo siirtyä vakavampaan korruptioon, vaikkapa lahjontaan.

Tilannetta ei helpota se, että kunnat ulkoistavat palveluitaan kiihtyvällä tahdilla.

Ulkoistamisella helpotetaan hankalaa byrokratiaa, mutta samalla läpinäkyvyys kärsii: hankintalain mukaan alle 30 000 euron hankinnoissa päätösprosessin ei tarvitse olla julkinen. Tämän vuoksi hämääriä hankintoja saatetaan pilkkoa.

Lisäksi kunnat eivät ulkoistamisen takia ole välttämättä edes perillä rahanliikenteen kokonaisuudesta.

Hankintailmoitusten ilmoituskanavan HILMAN mukaan kesäkuusta 2007 toukokuuhun 2008 palveluita ulkoistettiin 11,7 miljardilla eurolla.

Viime vuonna luku oli jo 23,4 miljardia.

RAKENTEELLISEN KORRUPTION löytäminen vaatii aikaa ja resursseja. Korruptiosta tehdään harvoin rikosilmoitusta.

– Verorikoksissa asianomistajana on verottaja, ja muissakin talousrikoksissa on yleensä asianomistajia tai todistajia. Korruptiorikosten yhteydessä harvoin on uhria, joka tekisi rikosilmoituksen, Oilinki toteaa.

”Olen tällä viikolla menossa teatteriin ja kahdesti illalliselle. Ei siinä ole mielestäni mitään väärää.”

JUVAN KUNNANJOHTAJA
HEIKKI LAUKKANEN

"Välillä luottamus-tehtävää tai johtavaa virka-asemaa käytetään työpaikka-valinnoissa hyödyksi. Ennen tällaiset asiat olivat avoimemmin hyväksyttävissä kuin tänä päivänä."

FORSSAN KAUPUNGINVALTUUSTON
PUHEENJOHTAJA
KAISA LEPOLA

Osapuolilla – esimerkiksi lahjuksen antajalla ja ottajalla – ei ole minkäänlaista tarvetta kertoa tapahtuneesta kolmannelle taholle.

Silloin harvoin kun korruptoituneita verkostoja on paljastunut, ilmoittajana on ollut yksityishenkilö tai yritys.

Väärinkäytöksen havaitsevan ulkopuolisen asema on kuitenkin hankala.

– Pilliinhaltajan roolia pelätään omassa työyhteisössä. On todennäköistä, että ilmoittajalle tulee ikäviä seurauksia, kuten työpaikan menettämistä ja syrjintää, Oilinki sanoo.

Ja koska ilmoittajia ei uskalleta tehdä, korruption laajuudesta on vain asiantuntijoiden arvioita.

SUOMEN HALLITUKSEN kiinnostus korruption tutkimiseen on ollut aina vähäistä. Kansalaisetkaan eivät usko hallituksen taistelemaan korruptiota vastaan riittävästi.

Transparency Internationalin tämänvuotisen kyselytutkimuksen mukaan vain viidesosa suomalaisista pitää hallituksen korruptionvastaista työtä tehokkaana. Vielä neljä vuotta sitten hallituksen toiminnu luotti puolet vastaajista.

Valtion toimien tehottomuutta korruption torjunnassa ovat kritisoineet myös kansainväliset organisaatiot.

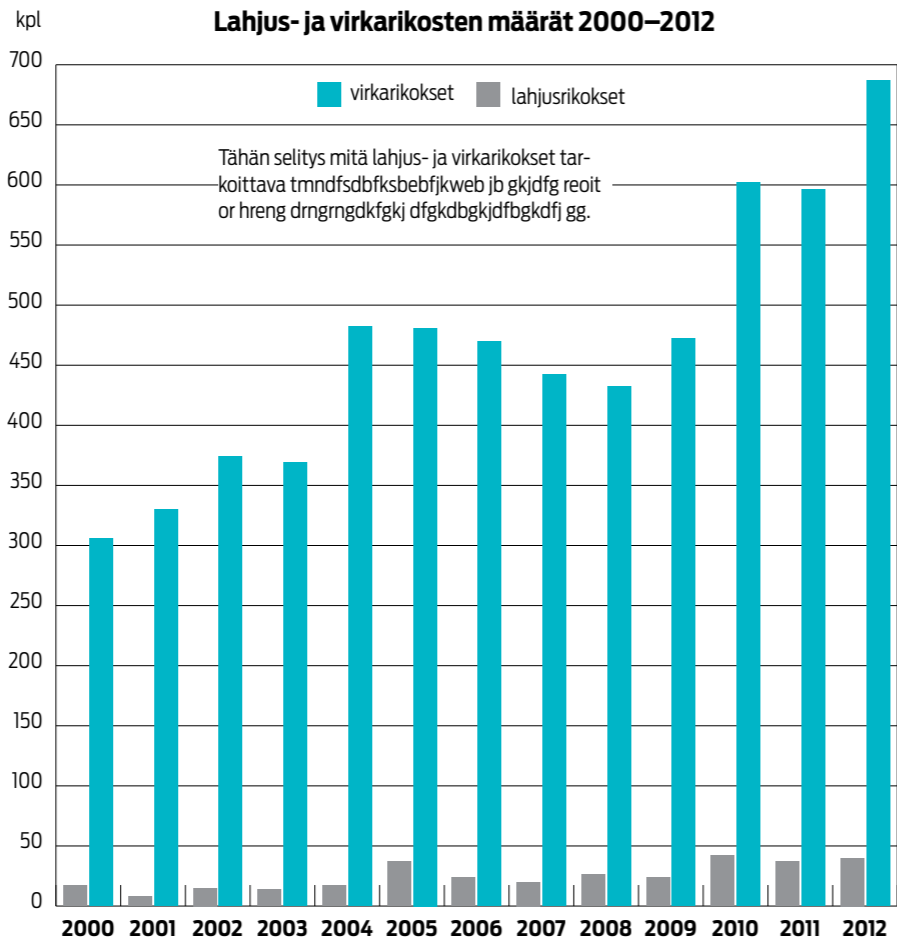
Euroopan neuvoston korruptionvastainen toimielin GRECO (Group of States against Corruption) antoi Suomelle alkuvuodesta viisi toimenpidesuositusta korruption torjuntaan. Se kehotti Suomea lisäämään muun muassa viranomaisten koulutusta.

Rikoskomisario Oilinki saa viikoittain koulutuspyyntöjä kunnilta ja yrityksiltä. Vaikka Oilingin työnkuva on jo "levinnyt käsiin", hän pyrkii vastaamaan pyyntöihin myönteisesti.

Tällä hetkellä karu totuus on, että viranomaiset

"Helsingin kaupungilla on yli 40 000 työntekijää. Näin suureen joukkoon mahtuu myös epäeettisesti toimivia henkilöitä. Mutta tänä päivänä käytännöt ovat ihan erilaisia kuin 70–80-luvulla."

KAUPUNGINJOHTAJA
JUSSI PAJUNEN

eivät välttämättä tunnista korruptiota – saati hyvän hallintotavan vastaista toimintaa. Siksi monet paljastuneet väärinkäytökset ovat jatkuneet pitkään, jopa vuosikymmeniä.

LÄNSINAAPURION jälleen meitä edellä. Tammiukuussa 2012 Ruotsin hallitus perusti paikalliseen Keskusrikospoliisiin 23 poliisin yksikön torjumaan korruptiota.

– Ruotsissa ilmiö on huomattu ja siihen on puututtu. Ovatko asiat Suomessa mukana niin hyvin, ettei torjuntaan tarvitse panostaa? Korruptio kuitenkin ilmenee hyvin samalla tavalla kummassakin maassa, Oilinki sanoo.

Suomessa myös korruptiorikosten oikeuskäytäntö on hajanainen.

– Tuomioistuinten ratkaisuja on vähän. Ne ovat myös toisiinsa verrattuna varsin erisuuntaisia.

Vuonna 2010 taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD antoi Suomelle suosituksia korruptionvastaisen työn kehittämiseen. Suositusten toteutumisesta vastaa

muun muassa oikeusministeriö. Onko mitään tapahtunut?

– Isommat muutokset vievät aikaa, sillä niihin liittyy lainsäädäntömuutoksia, oikeusministeriön neuvotteleva virkamies **Juha Keränen** vastaa.

AINOA KONKREETTINEN MUUTOS kolmen vuoden aikana on se, että korruptionvastainen koulutus poliisissa ja syyttäjälaitoksessa on lisääntynyt.

– Viranomaistahot tekevät itse päätöksen koulutuksen sisällöstä. Rikoskomisario Juuso Oilinki on kouluttanut muun muassa poliiseja, Keränen kertoo.

Supersankarin status kasvaa entisestään. Itse asiassa lähes jokainen juttuun haastateltu korruption asiantuntija on maininnut Oilingin merkittävänä henkilönä.

Onko tosiaan koko maan korruptiotaistelu yhden miehen harteilla?

HAASTATELUN JÄLKEEN Juuso Oilinki palaa takaisin työhuoneeseensa papereiden keskelelle.

– Nähtäväksi jää, miten taistelu korruptiota vastaan jatkuu, Oilinki pohtii.

Seuraavaksi poliisin korruptiotorjunnan yksikön työlliställä on raportti, joka käsittelee lahjusrikosten tutkimista ja paljastamiseen liittyviä näkökulmia.

Raportin kirjoittaa Juuso Oilinki. Yksin.

Veroeuroja viranomaisen taskuun

Urakkarahat. Yksi Suomen laajimmista lahjusvyyhdeistä on malliesimerkki rakennusalan korruptiosta.

Poliisi on tutkinut kevästä 2012 Helsingin kaupungin Rakennusviraston asiantuntijaosaston, HKR-Rakennuttajan, lahjusvyyhtiä. Tapaus lukeutuu Suomen rikoshistorian laajimpiin lahjusepäilyihin. Lahjontaa tapahtui vuosina 2003–2012, ja perusteettomia laskutuksia on yli 500 000 eurolla.

Lahjusten otosta on epäiltynä HKR-Rakennuttajan projektinjohtaja. Lahjonta eteni niin, että työmaiden pääurakoitsijat tekivät projektinjohtajalle tarjouksia, joihin oli lisätty noin 20 000 euron suuruisia summia. Helsingin kaupungilta laskuttamisen jälkeen rahat päätyivät projektinjohtajan käyttöön.

Esitutinnan mukaan projektinjohtaja osti lahjusrahoilla muun muassa uuden auton ja teki peruskorjauksen mökilleen. Esitutinnan alussa hänen asunnostaan löytyi tuhansien eurojen rahakätkö.

JUTUSSA ON OLLUT vangittuna seitsemän rikoksesta epäiltyä. Yksi pääepäillyistä on YIT:llä ja Fira Oy:ssä työpäällikkönä työskennellyt "Mikko".

Hän on myöntänyt poliisikuulusteluissa

antaneensa lahjusrahoja HKR-Rakennuttajan projektinjohtajalle, "Keräselle".

Keränen ja Mikko tutustuivat lahjonnan merkeissä vuonna 2007, kun HKR-Rakennuttaja kilpailutti Latokartanon peruskoulun uudisrakennuksen.

– Olin YIT:llä työpäällikkönä. Yksikköme teki vain korjaustöitä, joten jouduimme perustelevaan tarjouskilpailuun osallistumisen. Emme voineet sanoa YIT:n johdolle, että HKR:n projektinjohtaja on helposti lahjottavissa. Kerroimme hänen olevan "hyvä ystävä", joka maksaa lisätyöt mukisematta. Lisätyöllä tarkoitetaan urakan aikana ilmeneviä töitä, joista ei ole sovittu ensimmäisessä tarjouksessa, Mikko kertoo.

– Annoin lahjusrahaa, koska se helpotti työntekoa. Palaverit olivat ohi nopeasti, jonka vuoksi pelasimme projektinjohtajan kanssa golfia kesällä 2008 ja 2009, Mikko kertoo.

Rakennustyön valmistumisen jälkeen koulussa tapahtui vesivahinko, ja Mikko teki Keräselle tarjouksen korjausten lisäkustannuksista.

– Sain vastaukseksi, että työstä ei makseta, ellei laskuun lisätä "stipendirahaa".

Yleensä puhuttiin 10 000–20 000 euron suuruisista summista, Mikko kertoo.

Tarjouksen jättämisen jälkeen Mikko irtisanoutui YIT:ltä.

Poliisin tutinnan mukaan myös Mikon seuraaja oli suostunut Keräsen vaatimuksiin.

YIT:LTÄ IRTISANOUTUMISEN jälkeen Mikko aloitti Fira Oy:ssä työpäällikkönä. Vuonna 2010 Keränen toimi projektinjohtajana Helsingin Herttoniemen metrovalvomon rakennuttamisessa, jonka urakkakilpailuun Fira Oy osallistui.

Firan johto sai etukäteen tietää projektinjohtajan tavasta tehdä töitä ja päätti, että heiltä lahjusrahoja ei tipu.

Töiden alettua tontilla löytyi raakavesijohto, joka piti siirtää lisätyönä pois. HKR:n ja Firan välillä alkoi kinastelu, kenen pusista lisätyö korvataan. Normaalisti neuvottelut kestivät kuukausia, mutta Mikko päätti nopeuttaa töitä. Hän lisäsi Keräsen pyynnöstä 20 000 euroa tarjoukseen kollegoidensa tietämättä.

Laskutuksen jälkeen rahat päätyivät projektinjohtajan taskuun. ●